

לשכת רב הקמפוס

הפקולטה למדעי היהדות

דף שבועי

פרשת תצוה - זכור, תשע"ה
מספר 1109

בית הספר ללימודי יסוד ביהדות
ע"ש הלנה ופאול שולמן

וְאַתָּה תִּצְוֶנָה – מְכַאֵן וְאֵילָךְ*

יונה בר מעוז

פרשת "ואתה תצוה" פותחת בהוראה מתמיהה מכמה בחינות. התמיהה האחת נוגעת לניסוח החורג של הוראה זו משאר הוראות שניתנו למשה בדרך כלל ובפרשת המשכן בפרט: במקום לשון ציווי, "צו את בני ישראל", נאמר למשה לשון חיווי כמתאר את העתיד: "ואתה תצוה".¹ ההבנה שמדובר בתחזית לעתיד ולא בציווי מתחזקת מן העובדה שנוכרים בה אהרן ובניו, אף על פי שההוראה לבחירתם לכהונה עתידה להינתן למשה רק בפרק הבא: "וְאַתָּה הִקְרַב אֵלַיךְ אֶת אֶהֱרֹן אֶחֱיֶיךָ וְאֶת בְּנָיו אִתּוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֵנוּ לִי, אֶהֱרֹן נָדָב וְאָבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאַיִתְמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן" (שמ' כח:א).

התמיהה השנייה היא על הצורך בחיווי העתיד; אם הקב"ה עתיד לצוות את משה שוב בכל פרטי הדברים, כעולה מן הטבלה שלפנינו, מה צורך ב"תחזית מוקדמת"?

שמ' כז:כ-כא (פרשת "ואתה תצוה") תחזית מוקדמת	וי' כד:א-ד (פרשת "אמר") ציווי לעם ישראל ולאהרן	במ' ח:א-ד (פרשת "בהעלתך") תזכורת לאהרן
וְאַתָּה תִּצְוֶנָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלַיךְ שִׁמֹן זֵית זָךְ כִּתִּית לְמָאוֹר, לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: בְּאֵהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפְּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהֱרֹן וּבְנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי ה', חֲקֵת עוֹלָם לְדֹרֹתֶם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:	וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלַיךְ שִׁמֹן זֵית זָךְ כִּתִּית לְמָאוֹר, לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד: מִחוּץ לַפְּרֹכֶת הָעֵדֻת בְּאֵהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהֱרֹן מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי ה' תָּמִיד, חֲקֵת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: עַל הַמִּנְרָה הַשְּׂהֵרָה יַעֲרֹף אֶת הַנְּרוֹת, לִפְנֵי ה' תָּמִיד:	וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶמְרָתָ אֵלָיו, בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנְּרוֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְרָה יֵאִירוּ שְׂבַעַת הַנְּרוֹת: וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהֱרֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְרָה הָעֹלָה נִרְתְּיָה, פֶּאֶשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד יִרְכָּה עַד פְּרֻחָהּ מִקְשָׁה הוּא, פֶּמְרָאָה אֲשֶׁר הִקְרָאָה ה' אֶת מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת הַמִּנְרָה:

התמיהה השלישית היא בדבר מקומה של התחזית המוקדמת, אלא שהיא נכונה גם לגבי הציווי הישיר והתזכורת המיוחדת שנאמרה לאהרן.

את התחזית המוקדמת היה צריך לומר, אם בכלל היה מקום לאמרה, עם ההוראה לעשיית המנורה בפרשת "תרומה" (שמ' כה: לא-מ); הציווי לעם ישראל ולאהרן היה צריך לבוא בפרשת "ויקהל" בכלל החומרים שנדרש העם להביא להקמת המשכן; וההוראות המיוחדות לאהרן היו ראויות לבוא יחד עם הוראות שבעת ימי המילואים בפרשת "צו" ובפרשת "שמיני" (וי' ח-י).

* מאמר זה מוקדש ליקירי, יעל, גדי ותמר ילדי עודד כהן ז"ל. יהיו הדברים להם לנחמה, ולאביהם - לעילוי נשמה.

** גב' יונה בר מעוז לימדה במחלקה לתנ"ך ובלימודי יסוד ביהדות. היא עובדת בכירה במפעל מקראות גדולות "הכתר", שם היא עוסקת בהתקנת פירושי הפרשנים.

¹ כמו שפירש רש"י: "צו את בני ישראל - זו פרשת מצות הנרות. ופרשת 'ואתה תצוה' לא נאמרה אלא על סדר מלאכת המשכן, לפרש צורך המנורה. וכן משמע: ואתה סופך לצוות את בני ישראל על כך" (וי' כד:ב).

לבסוף, נשים לב לעוד הבדל בין פרשת "ואתה תצוה" לבין שתי הפרשיות האחרות, העולה מן הקשר בין ההדלקה לבין הנבואה. רק בפרשת "ואתה תצוה" נזכרים בני אהרן, מפני שמדובר בראייה על-זמנית המתייחסת לכל צאצאיו העתידים של אהרן. משמעות הדבר היא, שכל זמן שיש נבואה בישראל, הכוהנים יכולים לפעול ברוח הקודש. ואכן, כשפסקה הנבואה בימי בית שני, פסקה גם השאילה באורים ותומים. למזלנו הטוב נותרה רוח הקודש לחכמי הלב מכוח דבקתם בתורת משה, עד שדבריהם מוצגים לעתים כ"הלכה למשה מסיני".¹²

הדף מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע
הדף מופיע באינטרנט באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן
בכתובת: <http://www.biu.ac.il/JH/Parasha>
כתובת המייל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
יש לשמור על קדושת העלון

עורך: הרב ד"ר חיים טלבי
עורך לשוני: ד"ר יחיאל קארה

ב: טז-יז). אמר ר' שמעון בן עזאי: איני כמשיב על דברי רבי, אלא כמוסיף על דבריו. ולא עם משה בלבד היה מדבר בזכות ישראל, אלא עם הנביאים כולם (מכילתא דר"י, בא, מסכתא דפסחא א, ד"ה לאמר צא).
¹² כעולה מן הבבלי בבא בתרא יב ע"ב.